

Een zwarte pyjama

Patricia McCormick

Een zwarte pyjama

the house of books

Oorspronkelijke titel

Never fall down

Uitgave

BALZER & BRAY, an imprint of HarperCollins Publishers, New York

Copyright © 2012 by Patricia McCormick

Copyright voor het Nederlandse taalgebied © 2014 by The House of Books,
Amsterdam

Vertaling

Jan Smit

Omslagontwerp

Wil Immink Design

Omslagfoto

HarperCollins UK

Foto auteur

© Tara Sgroi

Opmaak binnenwerk

ZetSpiegel, Best

ISBN 978 90 443 4446 2

ISBN 978 90 443 4447 9 (e-book)

NUR 320

www.thehouseofbooks.com

www.dutch-media.nl

All rights reserved.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

The House of Books is een imprint van Dutch Media Books bv

Toen Arn Chorn-Pond elf jaar oud was, kwam de Rode Khmer, een radicale communistische beweging, aan de macht in Cambodja. De hele bevolking werd afgevoerd naar werkkampen op het platteland. Families werden uiteengerukt en iedereen, ook kinderen, moest onder dwang van vroeg tot laat zware arbeid verrichten – greppels graven en rijst verbouwen.

Tienduizenden mensen stierven door honger, uitputting en ziekte. Een nog groter aantal werd gemarteld, gedwongen tot bekentenissen van verraad, vervolgens gedood en begraven in massagraven, die later bekend werden als de Killing Fields.

Bijna twee miljoen mensen verloren het leven – een kwart van de bevolking. Het is de ergste genocide die ooit door een land op zijn eigen bevolking is gepleegd.

**BATTAMBANG, CAMBODJA,
APRIL 1975**

's Avonds hoor je overal muziek in onze stad. Uit de huizen van de rijken en van de armen, maakt niet uit waar. Iedereen speelt muziek. Radio's, platen, eight-trackcassettes. Zelfs de riksjarijders binden een kleine radio aan het stuur van hun fiets en zingen voor hun passagiers. In mijn stad is muziek, als zuurstof, altijd aanwezig.

Alle mannen en vrouwen wandelen door het park om daar de nieuwste nummers te horen. Cambodjaanse en Franse liefdesliedjes, Amerikaanse rock-'n-roll. De Beatles, Elvis, Chubby Checker. Vrouwen in sarongs lopen zo sierlijk dat ze over straat lijken te zweven. Mannen, in broek, hebben hun haar achterovergekamd en roken Lucky Strikes. Oude mannen zitten te kaarten, oude vrouwen verkopen mango's, noedels en horloges. Kinderen laten vliegers op en eten een ijsje. 's Avonds is hier iedereen op straat.

Mijn broertje en ik staan voor de bioscoop en zingen voor de

mensen. En we doen de twist. *'Let's twist again, like we did last summer.'* Twee magere jochies zonder schoenen, met scheuren in hun broek. Maar de mensen vinden het leuk als we voor ze zingen. Ze geven ons zelfs muntjes.

Vanavond houden we het publiek goed in de gaten en zien een vrouw, een dikke vrouw, zo dik als melkfruit. Heel langzaam en stiekem verbergen mijn broertje en ik zich achter haar rokken en houden ons eraan vast, zo voorzichtig dat ze het niet merkt. We doen alsof ze onze moeder is, want kinderen mogen gratis met hun ouders naar binnen om de film te zien. Jochies zoals wij moeten dus iets verzinnen.

In de bioscoop kijken we naar de film, zwart-wit, over Amerika, met vliegtuigen, glimmende auto's en vrouwen in heel korte rokjes tot boven de knie. Het is een oorlogsfilm met veel schieten en soms wat zoenen. Mijn broertje en ik klappen in onze handen bij het schieten, maar bij het zoenen verbergen we ons gezicht in ons hemd.

Nog fijner is het na afloop van de film, als we alles naspelen. Buiten in het park laten we vliegtuigen vliegen, schieten we met geweren en zijn we zelf de helden. Net als de echte soldaten die nu in de jungle vechten, buiten onze stad. We vuren wel honderd kogels af en sneuvelen wel honderd keer. Dan horen we een fluittoon en zien we een witte lichtflits tegen de hemel, ver weg. De palmbomen trillen en de grond beeft. Opeens is het écht oorlog.

Ik grijp mijn broertje bij de hand en we rennen en rennen totdat we bij een kleine vijver komen, bij ons huis. We springen erin, tot aan onze neus in het water, en verstoppen ons daar. Veilig voor boze dingen.

De volgende dag is de muziek terug en de oorlog weer over. Soms komt de oorlog dichtbij, maar nooit naar onze stad. De

meeste gevechten, zegt de radio, zijn ver weg, in de jungle. De soldaten van de regering vechten voor de prins. Waar de vijand voor vecht, dat weet ik niet, maar de prins is een geweldige man, dat weet ik wel. Een geweldige man, met belangrijke vrienden, zoals de weduwe van de jonge Amerikaanse president. En een mooie dochter, zag ik in de krant, toen zij en de prins naar China gingen. Zo'n knap meisje dat ik haar foto heb uitgeknipt om aan mijn muur te hangen.

Ik maak me zorgen om die twee in China. Het eten van de Chinezen stinkt. Waar moeten ze eten? En hoe komen ze weer thuis, met al die gevechten?

Maar een soldaat op de markt, een hoge figuur, schept op over de regeringstroepen. Hij is een grote vent met een stierennek, die man die zegt dat hij de prins kent. De oorlog duurt niet langer meer dan een week, zegt hij.

De soldaten in de jungle zijn geen echte soldaten, zegt hij. Het zijn maar boeren, in zwarte pyjama's. Ze dragen niet eens echte schoenen, maar sandalen gemaakt van oude autobanden. Wij gaan het winnen, zegt hij. We zullen ze verpletteren als kakkerlakken.

Daarom probeer ik me geen zorgen te maken over de prins en de prinses, en vraag ik me af hoe ik wat geld kan verdienen.

Soms verkoop ik ijs. Als verkoper moet je een bel hebben, een kleine bel. Die maakt geluid als je loopt, zodat de mensen weten dat je ijs verkoopt. Maar een arme jongen zoals ik kan alleen een goedkope bel betalen – de oude bel van een buffel. Wel groot, maar geen goed geluid. Als een oude gong om mijn hals.

Eerst verkoop ik niets. Niemand wil mijn ijs hebben, omdat ik eruitzie als een arme zwerver. Dus eet ik zelf al het ijs op, voordat het smelt. Ik maak mezelf bijna misselijk. Maar één

ding weet ik nu: dat je het ijs snel moet verkopen, voordat het gesmolten is. Snel verkopen en een heel eind lopen, de hele stad door. Ik loop zoveel dat ik de stad nu ken als mijn broekzak.

Andere kinderen bekogelen me vaak met stenen. Rijke kinderen, die naar een echte school gaan, met een schoolbank en een ring voor basketbal. Heel anders dan de tempelschool voor arme kinderen zoals ik, waar je corvee hebt, voor de monniken moet werken en soms een beetje les krijgt. Die rijke kinderen trekken rare gezichten tegen me en gooien met stenen. Soms ga ik ervandoor, soms trek ik rare gezichten terug. Voordat ik ervandoor ga.

Maar weer heb ik iets geleerd. Als je geld wilt verdienen, moet je uit de tempel sluipen en je ijs verkopen als die andere kinderen op school zitten.

Mijn oudste grote zus, Chantou, komt erachter dat ik niet in de tempel ben en ze wordt boos. Heel boos. 'Arn,' zegt ze tegen me, 'je moet corvee doen voor de monniken, je moet de gezangen leren en je schoolwerk doen. Ijs verkopen is voor schooiers.'

Ik vertel haar niet hoe gemeen de monniken soms kunnen zijn. Ik vertel haar niet dat ze ons de hele dag laten werken en dat de tempel heel anders is dan een echte school. Ik vertel haar niet dat ze kwaad worden, dat ze ons slaan en ons uitschelden voor stomme jochies.

En ik vertel haar ook niet dat wij nu zélf schooiers zijn. Zij denkt nog als vroeger, toen onze familie de opera bezat. Toen mijn vader nog een ster was, net als mijn moeder. Voor de voorstellingen kwamen er altijd zangers en muzikanten naar ons huis, ons grote huis aan de hoofdstraat, om te oefenen. Soms wel veertig mensen. Elke zaterdag traden ze op. De opera was

uitverkocht, zo vol dat sommige mensen op het gras moesten zitten. Onze familie was toen een beetje rijk, een beetje beroemd.

Totdat mijn vader een ongeluk kreeg met zijn motor. Hij sloeg met zijn hoofd tegen de straat. In het ziekenhuis ging hij tekeer alsof hij nog in een opera stond, op het podium. Maar toen stierf hij, en mijn moeder kon de opera niet meer leiden. Ze deed wel haar best, maar zonder een mannelijke ster had ze geen opera. Dus moest ze verhuizen, heel ver weg, naar Phnom Penh, om met zingen wat geld te verdienen. Wij woonden bij onze tante, ikzelf, mijn broertje en vier zussen. Mijn tante had geen kinderen, dus hield ze van ons alsof we haar eigen kinderen waren, maar ze had niet veel geld. Daarom ging ik soms naar de tempel en probeerde ik zelf ook wat geld te verdienen.

Maar dat zeg ik allemaal niet tegen mijn zus. Ik luister als ze zegt dat ik een schooier ben.

Ik wil geld, maar ik wil ook plezier hebben. Dan maar een schooier, dat maakt me niet uit.

Soms steel ik kokosnoten, soms mag ik bloemen plukken bij de buurvrouw om te verkopen. En soms doe ik spelletjes voor geld. Dat is gokken, kun je zeggen, maar het is ook sport. Kan me niet schelen.

Ik geef de hoogste monnik wat geld, zodat ik naar buiten kan glippen om te spelen. Dat is omkopen, kun je zeggen. Of je kunt zeggen dat ik hem iets geef.

Het spelletje dat ik speel is niet moeilijk. Je trekt een cirkel op de grond en legt daar wat geld in. Dan gooi je je schoen. Als je het geld raakt, mag je het hebben. Ik verlies weleens, maar meestal win ik. En niet alleen van kinderen. Na een tijdje ben ik zo goed dat ik vaak ook tegen mannen speel, tegen de riksjarijders. Ik treiter ze. 'Je bent zo dik dat je niet eens over je buik heen kunt kijken, man!' zeg ik dan. Dan worden

ze kwaad en richten ze niet goed met hun schoen, zodat ik win.

Niemand van de jongens heeft zoveel geld als ik. Daarom kan ik dingen kopen voor mijn familie. Lekker eten, gegrilde bananen, kokoskoek, mungbonenpudding. Het lekkerste geef ik aan Munny, mijn kleine broertje. Palmsuiker, heel zoet, in palmsblad gewikkeld. Maar op een keer, als ik iets lekkers voor mijn tante en mijn zus meeneem, beginnen ze te huilen. Ik weet niet wat er aan de hand is. 'Waarom huilen jullie?' vraag ik.

Ze vragen me hoe ik aan het geld kom. 'Een kleine jongen zoals jij, hoe kom je aan al dat geld?' Ze knippen me hard in mijn arm en vragen of ik het gestolen heb. Ik vertel ze de waarheid, dat ik het heb gewonnen, maar ze geloven me niet.

Ze gaan naar de hoogste monnik en ik moet mee. Aan mijn oor trekken ze me de hele straat door. 'Arn heeft een heleboel geld,' zeggen ze. 'Waar heeft hij dat vandaan?'

De monnik schudt zijn hoofd, alsof dat heel droevig nieuws voor hem is, maar hij vertelt ze de waarheid, over het spelletje met de schoenen. En hij zegt: 'Arn wilde mij ook wat geld geven, maar dat heb ik niet aangenomen.'

Ik wrijf over mijn oor en denk: De volgende keer krijgt hij niks meer.

In onze stad heb je een boom met harde kleine zaadbolletjes. Als je eraan schudt, vallen de zaadjes op de stoep. Je snijdt een rietstengel, doet er een zaadje in en maakt een blaaspijp.

Mijn broertje zegt dat hij vanavond onze zus tegen haar kont wil schieten omdat ze tante heeft verteld dat we stiekem de bioscoop zijn binnengeglipt. Dat is onze zus Sophea, tussen ons in, jonger dan ik, maar ouder dan hij. Haar kiezen wij het liefst als doelwit. Ze vloekt en scheldt als ze wordt geraakt. Dan wordt tante kwaad op háár en niet op ons.

Ik sla mijn armen om de boom en schud hem flink heen en weer als ik in de verte een geluid hoor als van de donder. Ik kijk naar de wolken en wacht tot de regen als een gordijn naar beneden komt en er overal paraplu's verschijnen, als paddenstoelen. Het einde van de warme tijd, het begin van het regen-seizoen. Maar het is geen regen. Het is een lange stoet trucks en wagens.

Allerlei wagens. Vooral jeeps en tanks, maar ook Coca-Cola-trucks, bussen en vuilnisauto's. Vol met soldaten, jonge kerels. Donkere gezichten, stoere mannen in het zwart. Ze dragen zwarte pyjama's en zwarte petten of hebben een rood-witte sjaal om hun hoofd gebonden.

De meesten zijn jongens nog, tieners. Sommigen wat ouder dan ik. Jongens met sandalen gemaakt van autobanden. Jongens met geweren en grote patroongordels om hun borst. Pistolen en granaten. Er zijn zelfs meisjes bij, meisjes met kort haar, die heel kwaad kijken.

De mensen komen uit hun huizen. Ze juichen en zwaaien met witte vlaggen, zakdoeken, beddenlakens, sjaals, als het maar wit is. Ze rennen naar de trucks en proberen de soldaten aan te raken.

Naast me staat een jongen in jeans, met haar en bakkebaarden als Elvis. Hij zwaait naar de trucks. Ik vraag hem wat er aan de hand is.

De oorlog is voorbij, zegt hij.

Overal op straat lopen mensen te juichen en te schreeuwen, zwaaiend met hun vlaggen. Een man, hij is kok, zwaait met een grote lepel en met zijn schort. De man die haren knipt wappert met een witte handdoek. Een oude vrouw zonder tanden, met roze tandvlees als van een baby, probeert een soldaat te kussen.

De trucks toeteren. Kleine kinderen rennen in het rond. Zelfs

honden jagen achter hun eigen staart aan. Zelf begin ik ook rond te rennen, door het dolle heen. Ik weet niet wie ze zijn, die soldaten met hun geweren in die trucks, maar dat kan me niet schelen. De oorlog is afgelopen. Misschien kan de prinses nu eindelijk naar huis komen.

Alles is weer rustig. De parade is voorbij en de mensen zijn naar binnen om eten te koken. 'Geef de soldaten alles wat je kunt missen,' meldt de radio. 'Laat zien dat je ze steunt.' Er is niemand meer op straat, behalve ik. Vlak bij ons huis is een school, een school voor rijke kinderen. Met een basketbalveldje. Soms leun ik tegen de muur om naar binnen te kijken en wat te leren, net als die andere kinderen. Letters en cijfers. De leraar stuurt me wel weg, maar ik doe alsof het me niet kan schelen. Alsof ik toevallig voorbijkom. Vandaag is er geen school, dus schop ik wat tegen een voetbal op het veldje.

Op de hoek staan vijf soldaten in zwarte pyjama's. Ze roken sigaretten en houden de wacht. Ze zijn nog jong, dus roep ik: 'Doen jullie mee?'

Ze schoppen tegen de bal alsof ze het nooit eerder hebben gedaan. Alsof ze nog nooit een partijtje voetbal hebben gezien. Misschien kan ik wel wat geld aan ze verdienen. Maar ze voetballen met een nors gezicht, zonder plezier, en steeds met hun geweer over hun schouder. Het lijkt me toch geen goed idee om met die lui te gokken.

Een van de soldaten, de grootste, ziet een jongen op een motor rijden en roept dat hij moet stoppen. Hij loopt naar de straat om iets tegen de jongen zeggen, en ik loop achter hem aan.

'Laat mij eens op die motor rijden,' zegt hij tegen de jongen.

Dat kun je niet doen. Je kunt niet zomaar iemand vragen of je op zijn motor mag rijden. 'Nee,' zegt de jongen. 'Ik moet naar huis.'

Zonder enige waarschuwing slaat de soldaat die jongen met zijn geweer tegen het hoofd. De jongen zakt in elkaar op de stoep, alsof zijn benen hem niet meer kunnen dragen. Hij begint te stuip trekken en het schuim staat op zijn mond. Dan ligt hij opeens doodstil.

Ik ga ervandoor, zo snel als ik kan, vreselijk geschrokken. Thuis vertel ik mijn tante wat er is gebeurd, maar zij gelooft me niet. Ze geeft me een sinaasappel en zegt dat ik feest moet vieren, net als iedereen. Maar ik denk steeds aan die soldaat.

De volgende dag, 's ochtends vroeg, hoor ik niet de tempelgong om op te staan, en geen gezang van de monniken. Wel een ander raar geluid, een stem als van een machine, heel hard. Een truck vol soldaten rijdt de straat door. 'Wij zijn de *Khmer Rouge*, de Rode Khmer!' roept iemand door een megafoon. 'Wij zijn het Rode Cambodja!' Ze zeggen ook dat de prins terugkomt en dat alle regeringssoldaten hem op het vliegveld moeten opwachten. 'Alle soldaten van deze stad,' roepen ze, 'sluit u bij ons aan!' Een voor een komen de regeringssoldaten uit hun huizen, in hun groene uniform, met hun mutsen en hun laarzen. Sommigen zelfs met witte handschoenen en medailles. Heel netjes en heel trots. Zo sluiten ze zich aan bij die jonge kerels in hun zwarte pyjama's.

Een soldaat van de regering, een oude man met een hoge rang, komt uit zijn grote huis. Zijn vrouw grijpt hem bij zijn mouw en probeert hem tegen te houden. De vrouw van een andere soldaat, jong en zwanger, zwaait met een witte zakdoek en huilt een beetje. Ik zoek naar de man met de stierennek, die zegt dat hij de prins kent, maar ik kan hem nergens vinden.

Ik volg de mannen, de stad in. Daar ren ik naar het huis van mijn vriend en gooi een steentje tegen zijn raam. Hong is een

rijke jongen, een Chinees. Zijn ouders hebben een winkel en een vogel in een gouden kooi, als huisdier. Hij heeft een fiets, en soms mag ik meerijden op zijn stuur. We gaan weleens kikkers vangen buiten de stad, of we spelen oorlogje. Daarom denk ik dat Hong misschien wel mee wil, achter de soldaten aan, om de prins te zien. En misschien neemt hij me mee op zijn fiets.

Hongs moeder komt naar het raam. 'Wegwezen,' zegt ze. 'Ga naar huis.' Hong steekt zijn hoofd uit het raam, een beetje verdrietig. Zijn familie gaat weg, zegt hij. Dan doet zijn moeder het raam weer dicht.

Ze komen naar beneden, met al het huisraad: pannen, dekens, lampen, worst, een grammofoon, koffers, kleden, een naaimachine en de vogel in zijn kooi.

'Mag Arn met ons mee?' vraagt Hong aan zijn moeder. 'Je zei dat iedereen hier weg moet.'

Hongs moeder doet heel raar. Misschien begrijpt ze niet dat de oorlog voorbij is. Maar bij Hong hebben ze wel televisie, dus soms zijn haar verhalen niet zo raar als je zou denken.

Ze kijkt naar mij, en dan naar de borsten aan een touwtje. Ik ken die uitdrukking op haar gezicht. Soms kijkt mijn tante me ook zo aan, als er niet genoeg te eten is voor iedereen.

'Het geeft niet,' zeg ik. 'Ik wil op de prins wachten als hij komt.' In de ogen van Hongs moeder zie ik iets van opluchting.

De hele weg naar het station houdt Hong mijn hand vast. Aan het eind steekt zijn moeder wat geld in mijn zak. Ik kijk de trein na totdat er niets meer te zien is dan wat rook in de lucht. Dan kijk ik hoeveel geld ze me heeft gegeven – meer dan wat ik verdien met twee maanden ijs verkopen.

Zonder vriend en zonder fiets loop ik toch maar achter de soldaten aan, over een stoffige weg, een heel eind de stad uit, tot

vlak bij de kikkervijver. Hong was een beetje bang voor kikkers, dus deed ik het werk. Ik bond een kleine kikker aan een stok en wachtte tot er een grotere kikker langskwam om hem op te vreten. Ik had wel medelijden met dat kleinere beest, maar dit was nu eenmaal de manier om je eten te vangen.

Na een tijdje word ik moe van al dat lopen en al het stof, dus ga ik onder een bananenboom liggen om te slapen. Het is de beste plaats om de parade te zien als de prins naar de stad komt – en de beste plaats om door de prinses te worden gezien.

Ik geloof dat ik droom dat het nog oorlog is. In mijn droom wordt er wel tien of twintig keer geschoten. Maar als ik mijn ogen open, is het stil, afgezien van een kikker in de greppel, die zijn vriend roept. En ik denk: laat dat beestje maar gaan. Vanavond heb ik geld voor een echte maaltijd.

De Rode Khmer komt weer terug naar de stad, maar de prins en prinses zijn nergens te zien. Ook geen soldaten in groene uniformen. Alleen maar Rode Khmer. De mensen in de stad fluisteren met elkaar en verdwijnen haastig naar binnen. De oude vrouw van de hoge officier valt op haar knieën, de zwangere vrouw verbergt haar gezicht in haar zakdoek.

Ik ren naar huis om mijn tante te vertellen wat ik allemaal heb gezien, maar als ik daar aankom, zie ik de man met de stierennek; hij is een gat aan het graven. Hij draagt boerenkleren die hem veel te klein zijn, en hij graaft met zijn handen om zijn uniform onder ons huis te verstoppen.

De volgende morgen klinken er weer megafoons. Het lijkt wel of de hele stad voorbijtrekt door de hoofdstraat voor ons huis. Duizenden en duizenden mensen. Nog nooit heb ik zoveel mensen bij elkaar gezien. Allemaal lopend, mannen en vrouwen, kleine kinderen, opa's en oma's. Iedereen heeft rijst meegenomen.

men. En dekens, en koffers. Een van de mannen lijkt wel een buffel, met twee zware watertanks aan een stok over zijn schou- ders. Een ander heeft zijn hele familie op zijn fiets geladen. Het is een lange stoet. Allemaal vluchten ze de stad uit, net als Hong.

Het gaat langzaam, de zon is al warm. En ik denk: wat jam- mer dat ik geen ijs heb. Ik zou heel wat verkopen.

Weer een truck die als een gek voorbijrijdt. 'Attentie, attentie!' roept de man met de megafoon. 'De Amerikanen komen om de stad te bombarderen!' De mensen op de hoofdweg raken in paniek en beginnen te rennen. 'Maak u gereed om de stad drie dagen te verlaten. Ga twintig kilometer het binnenland in,' roept de man. 'Over drie dagen mag u weer terugkomen.' De bestuurder rijdt als een gek, alsof hij nog nooit eerder een truck heeft bestuurd – alle kanten op, bijna op de mensen af. 'Rustig blijven,' schreeuwt hij. 'De Amerikanen komen!'

Ik begrijp er niets van. De Amerikaanse oorlog in Vietnam is al een tijdje afgelopen. Maar het doet er niet toe. Vandaag, denk ik, gaat hier iets spannends gebeuren wat nog nooit is ge- beurd. Er komen echte Amerikanen aan! In echte vliegtuigen. Ik denk aan Hong, in de trein met zijn moeder en haar borsten, en ik vind het jammer voor hem dat hij al die opwinding moet missen.

2

Ik blijf staan en ren dan naar mijn tante om haar over de Amerikanen te vertellen. Maar voor het huis van de burens sta ik stil. Zij zijn een rijke familie, met een Mercedes en vijf dochters. De meisjes zitten altijd aan hun huiswerk. Elke avond zie ik ze door het raam, aan het werk. Soms klim ik in de mangoboom in onze tuin om rare gezichten naar ze te trekken.

Mijn oudste grote zus Chantou zegt dat ik ze niet moet plagen. Rijke mensen letten toch niet op arme mensen zoals wij.

Maar een van de meisjes achter de ramen, die ongeveer net zo oud is als ik en een bril draagt, steekt soms haar tong naar me uit. En nu denk ik dat ik misschien wel een beetje van haar houd. Ik weet het niet zeker, maar misschien vindt ze mij ook wel leuk.

De vader van het rijke meisje staat naast de Mercedes en maakt ruzie met een jong meisje van de Rode Khmer.

‘Geen auto,’ zegt ze. ‘Een fiets mag wel. Maar geen auto.’

De vader trekt een dikke portemonnee en maakt die open. Maar het meisje van de Rode Khmer kijkt boos en prikt zijn banden lek met het mes aan de punt van haar geweer.

Mijn tante geeft me een klap tegen mijn billen als ik binnenkom. 'Waar heb je gezeten?' vraagt ze. 'We moeten weg. Nu meteen.' Ze gebaart wild om zich heen en roept wat ik allemaal mee moet nemen. Mijn oudste grote zus Chantou heeft al haar schoolschriften en een zak rijst gepakt. Mijn andere grote zussen, Maly en Jorami, lopen met dekens, eten, gedroogde vis en kleine bananen. Mijn tante heeft een zak houtskool gepakt, en een blik sardines. Mijn kleine zus Sophea heeft een emmer met eieren en mijn broertje Munny staat met zijn duim in zijn mond. Ik grijp een wastobbe, mijn foto van de prinses en mijn blaaspijp. Dan rennen we allemaal naar buiten.

Heel Cambodja is nu op straat, honderdduizend mensen met honderdduizend spullen. Vooral rijst, maar ook rare dingen. Een klein meisje, nog in de witte blouse en blauwe rok van haar schooluniform, draagt een roze speelgoedkonijn, bijna net zo groot als zijzelf. Een man in een pak, zoals een Amerikaan of een Fransman, heeft niets anders dan een stokbrood, een blikje sardientjes en een fles wijn. Een oude vrouw heeft een touw om haar buik gebonden en trekt zo een ponywagen met al haar huisraad. Een man trekt een biggetje mee aan een touw. Een andere oude vrouw draagt een trouwfoto in een gouden lijst, en een heleboel theekopjes.

Een jongen van de school met het basketbalveldje roept naar me van achter uit de menigte. 'Arn!' roept hij. 'Wacht even!' Het is een vervelend joch. Ik win altijd van hem met het schoenenspel, maar hij wil altijd zijn geld terug. Dus doe ik alsof ik hem niet hoor.